

Umění jest organizace práce. Nemyslíme tedy jenom na devět Múz, nýbrž na všechnu tvořivou činnost. Nejde o neobvyklost, nejde o novotu, nejde o sličnost, jde o organizaci, ustrojení, zákonnost tvořivé práce. V tomto smyslu dílo jest tvar, a umění není se starati o nic jiného než o úkoly tvárné, o ústrojnost vznikající skutečnosti, jež nakonec nemá hodnot jen etických nebo estetických, nýbrž je materií i tehdy, zůstává-li básní.

V současné společnosti mimo tvořivost pracující třídy, mimo proletariát není hodnot. Místo práce se obchoduje a ze všech vymožeností vytloukají se peněžní zisky. Dnešní společnost lze právem nazvati úpadkovou. Jediné dělnictví a dělnická práce je mimo strašný stav degenerace a smrti. Třída proletariátu již jenom sama znamená lidstvo, život a svět. Většina mladých básníků se proto bezpodmínečně rozhodla pro komunismus. Komunistická organizace života a práce bude jedním z velikých slohů právě tak a z těchže důvodů, jako jím byla gotika. Říkají-li socialismus — komunismus, ve smyslu svého odboru myslí na styl.

Dělnictví je jedinou chválou a jediným kladem tohoto období, a protože umělecké dílo doposud je nejčistším typem díla, tyto práce (tak dlouho rozlišované) nemohou než demonstrovati svoji starou jednotu. Moderní umělci tvoří řemeslně, jsou dělníci, jsou dělnický odbor a v tomto smyslu především jsou komunisty. V dobovém úseku, v němž žijeme a jenž beze sporu se sklání k revoluci, komunističtí malíři a literáti bohužel nemohou býti více komunisty než dělníci odborů ostatních. Stejně jako kováři nerozvrátí spojené strojírnny a nevystaví továrnu od základu jinou, neudělají noví umělci totéž s uměním.

Byli by špatnými marxisty, kdyby si musili dokazovati, že

hospodářské poměry jsou nejzákladnější příčinou všech stavů. Umění vyrůstá ze zápasu mezi kapitálem a proletariátem, jaký tedy div, je-li jim především potírati pahodnoty úpadkové buržoazie, takže i jejich umění více popírá, než tvrdí. Jaký div, že jeho tvar je přechodný. Posláním básníka není proroctví. Básník jako každý jiný tvůrce nevykonstruuje bez nezbytné součinnosti a ustavičného doplňování společnosti zhola nic, a tím méně něco nového. Každá velikost, každé umění, každá myšlenka je nutně podložena kolektivitou, v mnoha případech ovšem utajenou a anonymní. Neprohlašujeme tedy kolektivitu za znak moderního umění, nýbrž za znak umění vůbec a za znak každé zdárné práce. A právě tak jako kolektivismus není znakem pouze moderního umění, ani revolučností. Nuže, čím se od ostatního toto moderní umění liší?

Vycházejí z marxismu pravím: Modernost je kladná odpověď stávajícím poměrům. Modernost nespočívá v novém způsobu vyjadřování, nýbrž v *názoru* a stanovisku. Proto nemůžeme považovati za moderního umělce například Chestertona, ale dozajista jím je Sinclair. Z tohoto pojetí modernosti ovšem plyne určité zaujetí, tendence tohoto umění. Každý soud je zaujatý. Duch a zásady modernismu samy o sobě jsou tendenční a není naprosto třeba pohnutých příběhů z proletářského života, příkladů, jež připomínají starodávné idyly literatury probuzenecké, aby jejich tendenčnost byla vyslovena. Nepotřebujeme komunistických Brodských ani komunistických Hašlerů, ale je nám třeba komunistických dělníků i v literatuře. Pokud proletariát bude třídou bojující, jeho literatura bude bojovná, avšak tento znak není příznačným znakem, zaujatost ano. Nikdo nenazve gotickou katedrálou tendenční, a přece tendenční byla. Dnes je jen zaujatá pro svoje nebe.

Ze všech ismů, jež jsme za poslední desetiletí absolvovali, neukázal se ani jediný tak mocným, aby přestoupiv hranice svého odbornictví vešel do života. Kdyby tomu tak bylo, byl by to zázrak, neboť styl nemůže býti vymyšlen jednotlivci, vchází v dílo teprve tehdy, když byl již žit. Tak tomu bylo se všemi slohy. Po Velké revoluci francouzské, jež mimo empirii a několik občanských vymožeností skončila bohužel sama v sobě, v kladném smyslu neudálo se nic, co by spojilo národnosti v nové bratrství práce a stylu. Lze uvést zdokonalení

technická pro vysloveně internacionální povahu, a přece i jich bylo zneužito. Věříme, že tomu bude jinak po revoluci světové, tehdy z nových poměrů vyrostou nové umění. Dnes můžeme vytknouti leda několik znaků, jež pravděpodobně budou nejvýznačnější.

Těžisko socialistických akcí bylo přeneseno na tovární výbory. Tento fakt uvádím ve spojitost s principy standardizace, kterou nové umění tolik akcentuje, abych dokázal, že se naprosto nerozcházejí se stanovisky marxistické praxe. Továrna jest pracovní formací, jež v našem prostředí nejdokonalěji představuje produkující kolektivum. Tam vzniká definice nové krásy. Není to již přičiněná práce ozdobnická a předměty na pohled sličné, nýbrž výrobek ekonomického, účelného tvaru, jenž v podstatě *je dán funkcí*. Ve zmatku, z něhož se rodí všechny věci, postihujeme správný tvar jenom z účelnosti. Za krásu platí především správnost, ta ovšem předpokládá vědění a dobré řemeslo. Zde by se hodila zmínka o tématech. Ve snaze býti poutavým jako detektivka a indiánka autor si vymýšlí příhody senzační a exotické, a činí to tím spíše, neboť se mu zdá, jako by viděl lidi od pólu k pólu ve stejné sociální bídě a v stejných poměrech politických. Zdá se mi, že tato snaha je na škodu, pokud jde o věcnost a *stavbu*. Konečně mluvilo se proti tomu, když se nové umění rozhodovalo pro relativitu. Je nutno pracovati všedně, *po dělnicku*, soustavně a bez *improvizací*. Je nutno držeti to, co bezpečně víme, to jest *prototypizace*. Vysoký umělecký průměr znamená více než několik děl, jež lze nazvati geniálními. Tovární výroba a standardizace jej umožňují již snadným způsobem reprodukce, ekonomicky, bez ztrát energie a, jak doufáme, i bez mrzačení lidí. Přístupujeme-li na tovární výrobu a na její vazbu tvaru, na úkol, tím ještě nepřisvědčujeme zvrácené a nesmyslné civilizaci. Znovu se vracím k definici umění. Umění jest organizace práce. Naproti tomu můžeme říci o civilizaci, že jest organizací prospěchu. V rukách dělnictva, v rukách produkující třídy budou přetvořeny všechny dosavadní hodnoty civilizace a mnohé pravděpodobně zavrženy. Nepodivujeme se amerikanismu, architektuře měst, konstrukcím mostů atd. z toho důvodu, že jsou velikolepé, že ostře kontrastují s našimi malými poměry, nezdůrazňujeme jejich exotičnosti, tempa a ruchu, ale hodnotíme po zásluze inže-

nýrskou práci. Všechno ostatní jest i pro nás spíše důvodem, abychom je nenáviděli, než je obdivovali. Avšak toto *inženýrské řemeslo je dosti dobré, aby nás mohlo poučiti* a naopak tehdy, když vzalo v potaz hlediska socialistická, vytvořilo díla tak dobrá, jako jest návrh města budoucnosti v revui Stavba. Je zajímavé, že ve všech případech lze dokumentovati, jak nové umění co nejužěji souvisí se socialismem.

Není sporu o tom, že hodnoty, jež propagujeme, jsou poměrné. To vyplývá z marxistického názoru, od něhož vycházíme. Absolutno, toť šílenství, jehož jazykem obhájíte všechno, či lépe nic. Jeho řeč, jež zní nejpatetičtější, není lidská. Středem nové soustavy bude člověk. On jest jednotka nové váhy a míry. Otrocká práce nestane se rudější novou krví, hmota bude sražena v služebnost. Tedy nám jde o nový humanismus? Ano, avšak o humanismus, jehož metody jsou operativní na rozdíl od metod paliativních a exspektativních.

Jde nám o přítomnost, o práci v tom a z toho, co již jest.

Opět se vracím k tvrzení, že princip účelnosti, tak jak je praktikován při tovární výrobě, doposud je nejdůležitější. Zde jsme došli ke skutečnosti, že forma — a nám jde především o formu — jest vázána na úkol a sama o sobě není. Principy této vazby dají se demonstrovati.